

Regeringens proposition 1994/95:48

Tillämpningen av Europeiska gemenskapernas
konkurrens- och statsstödsregler, m.m.

Prop.
1994/95:48

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 oktober 1994

Ingvar Carlsson

Sten Heckscher
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågan om vilka lagstiftningsåtgärder som erfordras på konkurrens- och statsstödsområdena vid ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen. I samband därmed behandlas också frågan om lagstiftning krävs för att domar och beslut som meddelas av EG-kommissionen och EG-domstolen skall kunna verkställas i Sverige. Ett förslag till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler läggs fram i propositionen liksom ett förslag till ändring i konkurrenslagen (1993:20). Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1995.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	3
2.1	Förslag till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler	3
2.2	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20)	6
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Gällande ordning	7
4.1	EES-lagen	7
4.2	Konkurrenslagen	8
5	En EG-konkurrenslag	9
5.1	Konkurrensreglerna	9
5.2	Regler om statliga och kommunala stödåtgärder	11
6	5 § konkurrenslagen (1993:20)	13
7	Verkan av domar och beslut	15
8	Ikraftträdande	17
9	Kostnader	17
10	Författningskommentar	17
10.1	Förslaget till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler . . .	17
10.2	Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20)	19
Bilaga 1	Myndigheter och organisationer som fått tillfälle att lämna synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss i ärendet	20
Bilaga 2	Lagrådsremissens lagförslag	21
Bilaga 3	Lagrådets yttrande	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994	25

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

- lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler,

- lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext

2.1 Förslag till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av de konkurrensregler och de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.

Konkurrensreglerna

Behörig myndighet

2 § Regeringen bestämmer vilken svensk myndighet som skall vara behörig vid tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrensregler.

Den behöriga myndighetens befogenheter

3 § När den behöriga myndigheten genomför en undersökning på begäran av Europeiska gemenskapernas kommission enligt de rättsakter som anges i 5 §, har den rätt att hos företag och företagssammanslutningar

1. granska böcker och andra affärshandlingar,
2. ta kopior av eller göra utdrag ur böcker och andra affärshandlingar,
3. begära muntliga förklaringar på platsen, och
4. få tillträde till samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

Första stycket gäller också när den behöriga myndigheten bistår kommissionen vid undersökningar enligt de rättsakter som anges i 5 §.

4 § När Europeiska gemenskapernas kommission har beslutat om en undersökning enligt de rättsakter som anges i 5 § har den behöriga myndigheten rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 3 § 1, 2 och 4.

Frågor om handräckning enligt denna paragraf prövas av Kronofogdemyndigheten i Stockholms län. Kronofogdemyndigheten skall inte underätta företaget eller företagssammanslutningen om den behöriga myndighetens begäran om handräckning innan verkställighet sker. Därutöver gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om sådan verkställighet som avses i 16 kap. 10 § den balken.

5 § De rättsakter som avses i 3 och 4 §§ är

1. rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 om tillämpning av fördragets artikel 85 och 86,
2. rådets förordning (EEG) nr 1017/68 av den 19 juli 1968 om tillämpningen av konkurrensreglerna på transporter på järnväg, landsväg och inre vattenvägar,
3. rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om detaljerade regler för tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget på sjöfarten,
4. rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 om förfarandet för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn, och
5. rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer.

Regler om kommunala stödåtgärder

Upplysningsskyldighet för kommuner och landsting

6 § Kommuner och landsting är skyldiga att lämna upplysningar till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av Europeiska gemenskapernas kommission.

7 § Har Europeiska gemenskapernas kommission genom beslut som vunnit laga kraft eller Europeiska gemenskapernas domstol funnit att en kommun eller ett landsting lämnat stöd som står i strid med artikel 92 i Fördraget den 25 mars 1957 om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, får regeringen upphäva kommunens eller landstingets beslut att lämna stödet.

I fråga om rättelse av verkställighet när ett beslut upphävs skall regeln i 10 kap. 15 § kommunallagen (1991:900) gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. Lagen skall dock inte tillämpas i de fall den upphävda lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) skall fortsätta att tillämpas enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Härigenom förskrivs att 5 § konkurrenslagen (1993:20) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1994. Den upphävda paragrafens första stycke skall dock fortsätta att tillämpas i de fall den upphävda lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) skall fortsätta att tillämpas enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Sverige ansökte den 1 juli 1991 om medlemskap i Europeiska gemenskaperna (EG). Förhandlingarna om ett medlemskap avslutades i april 1994 och resulterade i ett anslutningsfördrag mellan Europeiska unionens medlemsländer och de ansökande länderna Norge, Österrike, Finland och Sverige.

Regeringen har i prop. 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen föreslagit att riksdagen godkänner anslutningsfördraget samt slutakten till fördraget. Därutöver lämnas förslag till bl.a. övergripande lagstiftning med anledning av Sveriges anslutning till unionen. I förslaget till lag finns bestämmelser om överlåtelse av beslutsbefogenheter till Europeiska gemenskaperna och införlivande av anslutningsfördraget och de grundläggande fördragen liksom de rättsakter m.m. som hittills antagits av Europeiska gemenskaperna. Vidare föreslås att lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES), EES-lagen, och CECA-lagen (1972:762) skall upphävas.

I EES-lagen finns, bl.a. på konkurrens- och statsstödsområdena, vissa bestämmelser som erfordras också vid ett svenskt medlemskap. I propositionen Sveriges medlemskap i Europeiska unionen sägs att de lagstiftningsåtgärder som till följd härav blir aktuella kommer att föreläggas riksdagen i en senare proposition.

Inom Näringsdepartementet har utarbetats ett utkast till lagrådsremiss som behandlar dessa frågor liksom en med upphävandet av EES-lagen och CECA-lagen sammanhängande fråga om ändring av konkurrenslagen (1993:20). Ett antal myndigheter och organisationer (*bilaga 1*) har fått tillfälle att lämna synpunkter på utkastet. De skriftliga yttranden som inkommit finns tillgängliga i Näringsdepartementet (dnr. N94/1425).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 13 oktober 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 2*.

Lagrådet har i yttrande den 21 oktober 1994 lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*.

4 Gällande ordning

4.1 EES-lagen

Som närmare redovisats i regeringens proposition om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen finns i EES-lagen vissa bestämmelser på konkurrens- och statsstödsområdena som torde erfordras också vid ett medlemskap (prop. 1994/95:19, s. 542 ff). Det är härvid fråga om mera internt inriktade bestämmelser som inte i egentlig bemärkelse införlivar

På statsstödsområdet finns det bestämmelser som skall underlätta för Sverige och svenska myndigheter att uppfylla de regler som EES-avtalet innehåller. Sålunda finns i 6-8 §§ bestämmelser om begränsning av svenska myndigheters prövningsrätt, om upplysningsskyldighet för kommuner och landsting samt om upphävande av kommunala beslut.

På det egentliga konkurrensområdet finns det i EES-lagen bestämmelser som bl.a. gäller befogenheter för den behöriga svenska myndigheten och ett bemyndigande för regeringen att bestämma vilken svensk myndighet som skall vara behörig (11-13 §§).

I vilken mån och med vilka anpassningar regler motsvarande 6-8 och 11-13 §§ EES-lagen bör finnas vid ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen redovisas i avsnitt 5.

Vidare finns i 14-15 §§ EES-lagen bestämmelser om verkställighet av domar och beslut av EES-organen som innefattar betalningsförpliktelser för enskilda och om annan verkan av domar och beslut av Europeiska gemenskapernas kommission och domstolar. Övervägandena såvitt avser dessa frågor redovisas i avsnitt 7.

4.2 Konkurrenslagen

I konkurrenslagen (1993:20), finns i 5 § hänvisningar till såväl EES-lagen som CECA-lagen.

I paragrafens första stycke föreskrivs att om i ett visst fall kan tillämpas såväl konkurrenslagen som konkurrensbestämmelserna i EES-lagen, så skall beslut med stöd av konkurrenslagen vara förenliga med dessa bestämmelser.

I andra stycket föreskrivs att konkurrenslagen inte får tillämpas i fråga om fastställandet av priser som avses i CECA-lagen, om detta är oförenligt med de avtalsbestämmelser som anges i 1 § den lagen.

Övervägandena till följd av att dessa två lagar skall upphöra att gälla vid ett medlemskap redovisas i avsnitt 6.

Regeringens förslag: De regler på konkurrens- och statsstödsområdena som är nödvändiga vid ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen bör sammanföras i en särskild lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i propositionen 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen stannat för att inte ta in ifrågasättande bestämmelser i anslutningslagen utan föreslagit att dessa meddelas i annan författning.

Det finns ett samband mellan statsstödsregler och egentliga konkurrensregler. Båda är, var och en på sitt sätt, inriktade på att åstadkomma en effektiv konkurrens mellan företagen på marknaden. De är också båda inordnade under samma kapitel om konkurrensregler i Romfördraget och anses inom EG-rätten också allmänt tillhöra samma ämnesområde. Det framstår därför som naturligt att sammanföra dem i en lag.

5.1 Konkurrensreglerna

Regeringens förslag: I den nya lagen införs bestämmelser som motsvarar 11-13 §§ EES-lagen. De nya bestämmelserna utformas dock med hänsyn till att övervakningsfunktionen vid ett medlemskap fullgörs av kommissionen på grundval direkt av de tillämpningsförfordningar som rådet beslutat. Det anges inte heller uttryckligen att den behöriga myndigheten skall bistå övervakningsmyndigheterna.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisats i avsnitt 4.1 innehåller EES-lagen bestämmelser som *dels* bemyndigar regeringen att utse vilken svensk myndighet som skall vara behörig vid tillämpningen av EES- och övervakningsavtalens konkurrensregler (11 §), *dels* anger vilka befogenheter den behöriga myndigheten har (12-13 §§).

Också vid ett svenskt medlemskap i EU krävs det en behörig svensk myndighet på konkurrensområdet. En bestämmelse motsvarande 11 § EES-lagen bör därför införas i den nya lagen. Hänvisningen till konkurrensreglerna i EES- och övervakningsavtalen bör dock ersättas av en hänvisning till EG:s konkurrensregler.

I 11 § andra meningen EES-lagen föreskrivs att den behöriga myndigheten skall ge EFTA:s övervakningsmyndighet och Europeiska gemenskapernas kommission det bistånd som föreskrivs i EES- och övervakningsavtalen. En sådan regel torde vara överflödigt vid ett medlemskap. Myndighetens skyldighet att bistå kommissionen följer nämligen direkt av EG-rätten. Som redovisats i regeringens proposition 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär ett medlemskap i EU att Sverige så att säga byter sida i EES-avtalet och att detta, om inget annat inträffar, alltså gäller i Sverige som en del av EG-rätten. Vidare medför ett medlemskap att Sverige upphör att vara part i övervakningsavtalet (prop. 1994/95:19, s. 544 och 546). Någon hänvisning till att den behöriga myndigheten skall bistå EFTA:s övervakningsmyndighet är därför inte heller erforderlig.

Sveriges Industriförbund har i sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss framfört uppfattningen att bestämmelserna om undersökningar hos företag vid ett medlemskap i EU bör utformas så att de blir parallella med vad som gäller enligt konkurrenslagen (1993:20). Viktigast är härvid, enligt förbundet, kravet på domstolsprövning innan en undersökning genomförs. Något sådant krav uppställs inte i EES-lagen. Förbundet har vidare anfört att det inte finns skäl att föreskriva något kommuniseringsförbud för kronofogdemyndigheten (4 § andra stycket i lagförslaget).

I 12 och 13 §§ EES-lagen, som behandlar undersökningar hos företag, hänvisas till protokoll 4 till övervakningsavtalet. De bestämmelser i protokoll 4 som hänvisningen avser är sådana som, efter anpassning till en EES-miljö, helt motsvaras av ett antal av rådet beslutade tillämpningsförfordningar. Ett EU-medlemskap medför därför inga förändringar av vilka befogenheter den behöriga myndigheten skall ha.

I 13 § föreskrivs, efter en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 1994, bl.a. att kronofogdemyndigheten inte i förväg skall underrätta det berörda företaget om att en undersökning begärts. En sådan bestämmelse ansågs nödvändig för att Sveriges förpliktelser enligt EES- och övervakningsavtalen entydigt skall vara uppfyllda (SFS 1994:465, prop. 1993/93:211, bet. 1993/94:NU24, rskr. 1993/94:329).

Övergången till ett medlemskap i EU föranleder ingen annan bedömning av frågan om kronofogdemyndighetens handläggning än den som kom till uttryck i nyssnämnda lagstiftningsärendet. Inte heller när det gäller frågan om domstolsprövning finner regeringen skäl att fråga den lösning som valts i EES-lagen.

Hänvisningen till protokoll 4 i 12 och 13 §§ EES-lagen bör i den nya lagen ersättas av en hänvisning direkt till de tillämpliga rådsförfordningarna. I likhet med vad som är fallet vid sedvanliga hänvisningar till andra författningar innefattar dessa hänvisningar självfallet också de ändringar i rådsförfordningarna som beslutats efter dessas ursprungliga ikraftträdande.

I den nya lagen bör således införas bestämmelser som, med de anpassningar som nyss redovisats, motsvarar 12 och 13 §§ EES-lagen.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har i sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss framfört uppfattningen att lagförslaget bör

kompletteras med en uttrycklig rätt för Konkurrensverket att självständigt tillämpa EG:s konkurrensregler. Den saken har berörts också i Konkurrensverkets yttrande.

Frågan om och hur Konkurrensverket direkt kan tillämpa EG-rättens materiella konkurrensregler och vilka nationella lagstiftningsåtgärder som kan vara påkallade i det sammanhanget, innefattar frågeställningar och kräver överväganden som ligger utanför ramen för detta lagstiftningsärende. Frågan måste således beredas ytterligare och något förslag i den delen läggs därför inte fram nu.

5.2 Regler om statliga och kommunala stödåtgärder

Regeringens förslag: I den nya lagen införs en bestämmelse om upplysningsskyldighet för kommuner och landsting som motsvarar 7 § EES-lagen.

Vidare införs bestämmelser motsvarande 8 § första och tredje stycket EES-lagen om rätt för regeringen att upphäva kommunala stödbeslut och om vad som skall gälla i fråga om rättelse av verkställighet när ett beslut upphävs.

Regeringens bedömning: Någon bestämmelse om begränsning av svenska myndigheters prövningsrätt motsvarande 6 § EES-lagen bör inte finnas vid ett medlemskap i EU. Inte heller bör någon bestämmelse om inskränkning av regeringens rätt att upphäva kommunala beslut motsvarande den i 8 § andra stycket EES-lagen införas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 6 och 8 §§ EES-lagen har intagits bestämmelser som syftar till att reglera förhållandet mellan övervakningsmyndighetens och svenska myndigheters prövning av statliga och kommunala stödåtgärder. När det gäller de svenska myndigheternas prövning avses, enligt motiven, i första hand kammarrätts och Regeringsrättens prövning i kommunalbesvärsmål.

I 6 § EES-lagen föreskrivs att svenska myndigheter endast om särskilda skäl föreligger får pröva tillåtligheten av en stödåtgärd som anmälts till EFTA:s övervakningsmyndighet innan saken slutligt avgjorts av övervakningsmyndigheten eller EFTA-domstolen. Bakgrunden till denna bestämmelse är enligt motiven att tillåtligheten av statliga och kommunala stödåtgärder får anses vara underkastad övervakningsmyndighetens kontroll. Emellertid, anförs det vidare, saknas det skäl att avvakta med prövningen i de fall det för utgången av målet saknar betydelse hur artikel 61 i EES-avtalet (som motsvarar artikel 92 i Romfördraget) skall tolkas, t.ex. till följd av att beslutet inte tillkommit i laga ordning, att den

kommunala kompetensen överskridits eller att talan är uppenbart ogrundad. När sådana särskilda skäl föreligger behöver därför inte övervakningsmyndighetens beslut inväntas innan kommunalbesvärsmålet avgörs (prop. 1991/92:170, del 1, s. 159).

Enligt 8 § första stycket EES-lagen får regeringen upphäva en kommuns eller ett landstings beslut att lämna stöd om EFTA:s övervakningsmyndighet genom beslut som vunnit laga kraft eller EFTA-domstolen funnit att stödet strider mot artikel 61 i EES-avtalet.

I paragrafens andra stycke görs dock ett undantag för det fall att en svensk myndighet har funnit att stödet är förenligt med sagda artikel i EES-avtalet eller om denna fråga alltjämt är föremål för prövning av svensk myndighet. Avsikten med bestämmelsen anges i motiven vara att ett beslut av regeringen inte bör föregripa eller komma i konflikt med en pågående eller avslutad domstolsprövning (prop. s. 163).

När det gäller frågan huruvida motsvarande lagbestämmelser bör finnas vid ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen gör regeringen följande överväganden.

Enligt EG-rätten (se bl.a. Karnov 1993, avsnitt 7.2, s. 737 och mål 78/76 Steinike och Weinlig mot Förbundsrepubliken Tyskland (1977), ECR s. 595) har kommissionen och EG-domstolen exklusiv behörighet att avgöra huruvida en stödåtgärd strider mot artikel 92 i Romfördraget. Nationella domstolar har inte rätt att pröva ett stöds förenlighet med den gemensamma marknaden. Denna prövning är förbehållen kommissionen enligt de procedurer som framgår av artikel 93 i Romfördraget. Att ett stöd strider mot artikel 92 kan inte av enskilda med framgång åberopas vid nationella domstolar. Artikel 92 har således inte s.k. direkt effekt.

En nationell domstols behörighet på ifrågavarande område är inskränkt till att pröva om anmälningsreglerna i Romfördragets artikel 93.3 har iakttagits eller inte eller om stödåtgärden i fråga strider mot ett beslut av kommissionen.

En svensk myndighet är således i princip förhindrad att göra en självständig prövning av om en stödåtgärd strider mot artikel 92 i Romfördraget och är därför, om denna fråga är avgörande för utgången vid myndigheten, tvungen att invänta kommissionens eller EG-domstolens beslut.

Vad sålunda anförts talar för att en bestämmelse motsvarande den i 6 § EES-lagen om begränsning av svenska myndigheters prövningsrätt i viss mån skulle kunna tjäna som vägledning för dessa myndigheter och därför borde införas också i den nu föreslagna lagen.

Häremot kan emellertid invändas att vad som följer av EG-rätten som sådan inte onödigtvis bör bli föremål för nationell lagstiftning. Erforderliga handlingsregler skulle med ett sådant synsätt redan finnas i gemenskapsrätten. För att inte införa någon bestämmelse talar vidare det förhållandet att EG-rätten genom sin dynamiska karaktär ständigt utvecklas, inte minst genom EG-domstolens praxis, och att en lagregel av ifrågavarande slag därför med tiden kan befaras komma att spegla gemenskapsrätten på ett felaktigt sätt. Till detta kan också läggas risken för felaktiga motsatsslut om endast vissa frågor regleras i svensk författning.

Vid en samlad bedömning av det anförda finner regeringen att någon bestämmelse motsvarande 6 § EES-lagen inte bör införas i den nya lagen eftersom gränserna för svenska myndigheters prövningsrätt i förevarande hänseende bestäms av EG-rätten.

Att gränserna för svenska myndigheters prövningsrätt bestäms av EG-rätten torde, som framgått av redogörelsen ovan, inte innebära att myndigheten är tvungen att invänta kommissionens respektive EG-domstolens avgörande i de fall när det för myndighetens prövning saknar betydelse hur artikel 92 i Romfördraget skall tolkas.

För att regeringen skall kunna fullgöra skyldigheten att underrätta kommissionen om offentliga stödåtgärder också såvitt avser stöd från kommuner och landsting, bör en bestämmelse motsvarande 7 § EES-lagen införas i den nya lagen.

En bestämmelse motsvarande den i 8 § första stycket EES-lagen om rätt för regeringen att upphäva en kommuns beslut att lämna stöd bör för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden som EU-medlemsstat vidare finnas också i den nu föreslagna lagen. En hänvisning till kommunallagen motsvarande den som finns i paragrafens tredje stycke bör också införas.

Vad härefter gäller den inskränkning i regeringens befogenheter som avses i 8 § andra stycket EES-lagen är vad ovan anförts om kompetensfördelningen på statsstödsområdet inom EG-rätten självfallet av central betydelse.

Som anförts är en nationell domstol, i motsats till vad som i motsvarande situation ansågs vara fallet vid EES-lagens tillkomst, förhindrad att pröva en stödåtgärds förenlighet med artikel 92 i Romfördraget. Något undantag från regeringens rätt att upphäva kommunala beslut därför att en svensk myndighet har funnit att det ifrågavarande stödet är förenligt med artikel 92 eller därför att denna fråga alltså är föremål för prövning vid en sådan myndighet kan därför inte anses erforderligt.

Sammanfattningsvis finner regeringen att bestämmelser motsvarande 7 § samt 8 § första och tredje stycket EES-lagen bör införas i den nya lagen.

6 5 § konkurrenslagen (1993:20)

Regeringens förslag: 5 § konkurrenslagen (1993:20) upphävs.

Skälen för regeringens förslag: Om en konkurrensbegränsning berör den svenska marknaden samtidigt som den också påverkar handeln mellan Sverige och ett annat EES-land kan både EES-lagens konkurrensregler och den svenska konkurrenslagen vara tillämpliga samtidigt.

Vilken av dessa lagar som skall ha företräde regleras till en början i EES-lagens lagvalsbestämmelse (5 §). Där sägs att föreskrifterna i EES-lagen eller annan lag som meddelats till uppfyllande av Sveriges förpliktelser enligt EES-avtalet skall tillämpas utan hinder av vad som annars föreskrivs i lag och vidare att motsvarande skall gälla också i förhållandet mellan föreskrifter i annan författning än lag. Härigenom regleras således vilka föreskrifter som skall ha företräde vid konflikt. Bestämmelsen tillkom för att i EES-sammanhang skapa en svensk motsvarighet till den inom EG grundläggande principen om EG-rättens företräde (någon motsvarande bestämmelse är således inte erforderlig vid ett svenskt medlemskap; se härom prop. 1994/95:19, s. 544 f.).

Vid konkurrenslagens tillkomst ansågs denna lagvalsbestämmelse inte vara tillräcklig för att reglera förhållandet till EES-lagens konkurrensregler. Det infördes därför en bestämmelse som föreskriver att beslut som meddelas med stöd av konkurrenslagen skall vara förenliga med EES-lagens konkurrensregler (5 § första stycket konkurrenslagen).

I motiven till bestämmelsen anförts att denna innebär att tillämpningen av konkurrenslagen i ett enskilt ärende inte får vara sådan att den enhetliga och effektiva tillämpningen av de för länderna gemensamma konkurrensreglerna i EES-avtalet äventyras. Det sägs vidare att motsvarande ordning gäller inom EG vad avser förhållandet mellan EG:s övernationella konkurrensregler och medlemsländernas nationella konkurrensregler (prop. 1992/93:56 s. 68).

Vid ett medlemskap i Europeiska unionen kan motsvarande konflikter uppkomma mellan EG:s konkurrensrätt och konkurrenslagen. De grundläggande principerna för att lösa sådana konflikter är de om EG-rättens företräde och enhetliga tillämpning som EG-domstolen slagit fast (se t.ex. mål 6/64 Costa mot ENEL (1964) ECR s. 585 och mål 14/68 Walt Wilhelm mot Bundeskartellamt (1969) ECR s. 1) samt bestämmelserna i artikel 5 i Romfördraget om medlemsstaternas (inklusive dessas myndigheters) skyldighet såväl att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa de skyldigheter som följer av fördraget som att avstå från alla åtgärder som kan äventyra förverkligandet av fördragets mål. Också i andra rättsfall har EG-domstolen närmare utvecklat vad som i olika situationer skall gälla vid konflikt mellan EG:s konkurrensrätt och nationella konkurrensregler (se härom Coyet m.fl., Konkurrensrätten inom EU och EES, s. 153 ff.).

Hur konflikter mellan EG:s konkurrensregler och konkurrenslagen skall lösas bestäms således av EG-rätten. Denna fråga bör därför inte vara föremål för svensk lagstiftning. Någon bestämmelse motsvarande den i 5 § första stycket konkurrenslagen bör således inte finnas vid ett svenskt medlemskap i EU.

I regeringens proposition 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen föreslås att CECA-lagen (1972:762) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1994. Anledningen härtill är att Kol- och stålfördraget kommer att gälla här i landet till följd av Sveriges anslutning till EU och att det bilaterala frihandelsavtalet med Kol- och stålgemenskapen, på grund av vilket CECA-lagen tillkommit, därför kommer att sakna betydelse (prop. s. 553 f.).

Den inskränkning i tillämpningsområdet för konkurrenslagen som kan följa av Kol- och stålfördragets bestämmelser följer vid ett medlemskap av EG-rätten. På grund härav - och mot bakgrund av vad ovan anförts - bör även 5 § andra stycket konkurrenslagen upphävas.

7 Verkan av domar och beslut

Regeringens bedömning: Inga regler motsvarande 14 § EES-lagen om verkställighet i Sverige av EU-organens domar och beslut behövs vid ett svenskt medlemskap i EU. Inte heller behövs någon motsvarighet till 15 § EES-lagen om annan verkan av domar och beslut än sådan som gäller betalningsskyldighet.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt vad som föreskrivs på flera ställen i EG-rätten skall avgöranden av EU-organ vara verkställbara.

Enligt artiklarna 187 och 192 i Romfördraget skall domstolens domar och beslut av rådet eller kommissionen som medför betalningsskyldighet för andra än stater vara verkställbara. Verkställigheten skall följa de civilprocessuella regler som gäller i den medlemsstat inom vars territorium den sker. Verkställigheten skall ske utan andra formaliteter än kontroll av avgörandets äkthet genom en nationell myndighet som varje regering utser. Verkställigheten får skjutas upp endast genom beslut av domstolen. Snarlika regler finns i Kol- och stålfördraget och i Euratomfördraget. Också EG-domstolens procedurregler innehåller föreskrifter om verkställighet.

Frågan är nu om det krävs lagstiftningsåtgärder för att dessa EG-regler skall bli tillämpliga i Sverige. När EES-avtalet inkorporerades i svensk rätt löstes motsvarande frågor så att uttryckliga regler om verkställigheten togs in i 14 § EES-lagen. Där föreskrivs att avgöranden enligt artikel 110 i avtalet (bl.a. domar av EG- och EFTA-domstolarna) skall verkställas på samma sätt som en svensk domstols lagakraftäggande dom, om inte verkställigheten skjuts upp genom beslut av EG- eller EFTA-domstolen. Vidare bemyndigas regeringen i andra stycket att utse behörig myndighet för äkthetskontrollen. Regeringen har med stöd av detta bemyndigande utsett Domstolsverket till behörig myndighet (SFS 1993:1072).

Enligt 3 kap. 2 § utsökningsbalken krävs särskilda föreskrifter för att en utländsk exekutionstitel skall kunna verkställas i Sverige. Kravet på särskilda föreskrifter bör kunna anses uppfyllt genom att EG-rätt, bl.a. artiklarna 187 och 192 i Romfördraget, vid ett svenskt medlemskap i EU blir en del av den svenska rättsordningen. Enligt regeringens mening bör som utländska exekutionstitlar betraktas sådana som meddelas av domstol som inte är svensk, eftersom uttrycket domstol i 3 kap. 1 § utsökningsbalken endast avser svensk domstol.

Som nämnts skall, enligt EG-rätten, verkställigheten följa de

civilprocessuella reglerna i respektive medlemsstat, dvs. för Sveriges del utsökningsbalkens regler. Enligt 3 kap. 3 § utsökningsbalken får en dom verkställas utan särskilda villkor, när den vunnit laga kraft. Av EG-rätten följer att EG-domstolens avgöranden är omedelbart verkställbara. Dessamma gäller i fråga om första instansens och kommissionens avgöranden och detta således oavsett om avgörandet kan överprövas av högre instans. Av artikel 185 i Romfördraget framgår uttryckligen att en talan som förs vid EG-domstolen inte skall hindra verkställighet och enligt artikel 192 fjärde stycket är det endast EG-domstolen som kan besluta om att verkställigheten skall skjutas upp. Härav följer att utsökningsbalkens regler om verkställighet av lagakraftvunna domar blir fullt ut tillämpliga och det finns således inte något utrymme för att tillämpa de särregler i utsökningsbalken som gäller icke lagakraftvunna domar (t.ex. 3 kap. 6 §, 8 kap. 4 § och 13 kap. 14 §). Eftersom den ovillkorade verkställigheten framgår direkt av EG-rätten behövs inte - såsom skedde vid Sveriges tillträde till EES-avtalet - någon särskild föreskrift om att de aktuella avgörandena skall verkställas såsom svensk domstols lagakraftvägande dom. Regeringen har här en annan uppfattning än Svea hovrätt som i sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss anför att det bör införas en sådan föreskrift i utsökningsbalken. Att man enligt regeringens uppfattning bör undvika att i onödan lagstifta om sådant som följer direkt av EG-rätten har redan redovisats (avsnitt 5.2).

Regeringens slutsats är därför att ingen lagstiftning behövs för att säkerställa att de nu nämnda verkställighetsreglerna skall kunna tillämpas i Sverige.

Inte heller behövs någon motsvarighet till bemyndigandet i 14 § andra stycket EES-lagen vid ett medlemskap i EU. Regeringen har utan särskilt bemyndigande kompetens att bestämma vilken svensk myndighet som skall svara för äkthetskontrollen. Frågan kan alltså direkt regleras i förordning; jfr. förordningen (1993:1072) om behörig myndighet för informationsutbyte och äkthetskontroll rörande domar och beslut enligt EES-avtalet. Här märks för övrigt att artikel 106 c i EES-avtalet, som gäller utseende av nationell myndighet för informationsutbyte, inte har motiverat något bemyndigande i lag.

När det gäller 15 § EES-lagen kommer kommissionens beslut samt EG-domstolens och dess första instans domar och beslut vid ett svenskt medlemskap i EU att gälla här i landet även såvitt avser andra rättsliga verkningar mot enskilda än sådana som föranleder verkställighetsåtgärder. Någon lagbestämmelse som reglerar den saken behövs därför inte.

Som anförts i avsnitt 5.1 innebär ett svenskt medlemskap i EU att Sverige så att säga byter sida i EES-avtalet och att detta avtal kommer att gälla i Sverige som en del av EG-rätten. Någon lagbestämmelse som reglerar vilken verkan beslut av EFTA:s övervakningsmyndighet samt EFTA-domstolens domar och beslut skall ha här i landet, eller vad som skall gälla vid verkställighet av sådana, erfordras därför inte heller.

Av det sagda följer att regeringen vid förnyade överväganden i saken inte längre har den ståndpunkt som preliminärt kom till uttryck i propositionen Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, s. 545,

8 Ikraftträdande

De lagförslag som läggs fram i denna proposition bör träda i kraft samtidigt med fördraget om bl.a. Sveriges anslutning till Europeiska unionen, dvs. den 1 januari 1995.

Enligt övergångsbestämmelserna till lagen med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (anslutningslagen) skall EES-lagen upphävas. Den skall dock fortsätta att tillämpas på förhållanden som hänför sig till den tid under vilken lagen varit i kraft med de undantag som följer av anslutningsfördraget (prop. 1994/94:19).

Det anförda leder till slutsatsen att det i ikraftträdandebestämmelserna till förslaget till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler bör föreskrivas att de nya reglerna inte skall tillämpas - och i förslaget till ändring i konkurrenslagen att den upphävda paragrafens första stycke skall fortsätta att tillämpas - i de fall EES-lagen skall fortsätta att tillämpas efter den 1 januari 1995 till följd av övergångsbestämmelserna till anslutningslagen.

9 Kostnader

De förslag som läggs fram i denna lagrådsremiss har sin motsvarighet i de regler som gäller inom ramen för EES-avtalet och föranleder därför inga ökade kostnader.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Lagens tillämpningsområde

1 §

I paragrafen bestäms lagens tillämpningsområde. Uttrycket "gäller här i landet" har hämtats från 2 och 3 §§ i förslaget till lag med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (prop. 1994/95:19).

*Behörig myndighet***2 §**

Paragrafen motsvarar 11 § första meningen EES-lagen. Liksom EES-avtalet kräver ett medlemskap i EU att Sverige utser ett organ att vara behörig nationell myndighet med de uppgifter som framgår av de gemensamma konkurrensreglerna.

Vilken svensk myndighet uppgiften skall ankomma på bör lämpligen bestämmas av regeringen i förordning. Paragrafen innehåller en upplysning om detta. I de följande paragraferna hänvisas till denna myndighet.

Av skäl som redovisats i avsnitt 5.1 har det inte ansetts erforderligt att i paragrafen ange att den behöriga myndigheten skall bistå kommissionen eller, när så kan vara aktuellt, EFTA:s övervakningsmyndighet. Att en sådan skyldighet föreligger följer direkt av EG-rätten.

*Den behöriga myndighetens befogenheter***3 §**

I paragrafen, som motsvarar 12 § EES-lagen, anges vilka befogenheter den behöriga myndigheten har. Dessa överensstämmer med de befogenheter som kommissionen har enligt artikel 14.1 i rådets förordning nr 17/62 och motsvarande bestämmelser i de övriga tillämpningsförfordningar som anges i 5 § denna lag.

4 §

Paragrafen motsvarar 13 § EES-lagen i dess lydelse enligt SFS 1994:465. Beträffande bakgrunden till - och den närmare innebörden av paragrafens andra stycke - kan hänvisas till prop. 1993/94:211.

5 §

I paragrafen anges de av rådet beslutade tillämpningsförfordningar som är av relevans i det här aktuella sammanhanget. De angivna förfordningarna motsvarar de delar av protokoll 4 till övervakningsavtalet som hänvisningarna i 12 och 13 §§ EES-lagen avser. Som anförts i avsnitt 5.1 innefattas också de ändringar i rådsförfordningarna som beslutats efter dessas ursprungliga ikraftträdande.

Upplysningsskyldighet för kommuner och landsting

6 §

I paragrafen, som motsvarar 7 § EES-lagen, föreskrivs en skyldighet för kommunerna och landstingen att lämna upplysningar till regeringen om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av kommissionen.

Upphävande av kommunala beslut

7 §

Paragrafen, som motsvarar 8 § första och tredje stycket EES-lagen, har behandlats i avsnitt 5.2.

**10.2 Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen
(1993:20)**

Förslaget har behandlats i avsnitt 6 och 8.

Myndigheter och organisationer som fått tillfälle att lämna synpunkter på ett utkast till lagrådsremiss i ärendet

Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Domstolsverket, Kommerskollegium, Riksskatteverket, Marknadsdomstolen, Konkurrensverket, Stockholms universitet Juridiska fakulteten, Lunds universitet Juridiska fakulteten, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Kristianstads län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Konsumentverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Riksrevisionsverket, Sveriges Industriförbund, Grossistförbundet Svensk Handel, Sveriges Köpmannaförbund, Företagarnas Riksorganisation, Sveriges Advokatsamfund, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation.

Förslag till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av de konkurrensregler och de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.

Konkurrensreglerna

Behörig myndighet

2 § Regeringen bestämmer vilken svensk myndighet som skall vara behörig vid tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrensregler.

Den behöriga myndighetens befogenheter

3 § När den behöriga myndigheten genomför en undersökning på begäran av Europeiska gemenskapernas kommission enligt de rättsakter som anges i 5 §, har den rätt att hos företag och företagssammanslutningar

1. granska böcker och andra affärshandlingar,
2. ta kopior av eller göra utdrag ur böcker och andra affärshandlingar,
3. begära muntliga förklaringar på platsen, och
4. få tillträde till samtliga lokaler, markområden och transportmedel.

Första stycket gäller också när den behöriga myndigheten bistår kommissionen vid undersökningar enligt de rättsakter som anges i 5 §.

4 § När Europeiska gemenskapernas kommission har beslutat om en undersökning enligt de rättsakter som anges i 5 § har den behöriga myndigheten rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 3 § 1, 2 och 4.

Frågor om handräckning enligt denna paragraf prövas av Kronofogdemyndigheten i Stockholms län. Kronofogdemyndigheten skall inte underlåta företaget eller företagssammanslutningen om den behöriga myndighetens begäran om handräckning innan verkställighet sker. Därutöver gäller bestämmelserna i utskökningsbalken om sådan verkställighet som avses i 16 kap. 10 § den balken.

1. rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 om tillämpning av fördragets artikel 85 och 86,
2. rådets förordning (EEG) nr 1017/68 av den 19 juli 1968 om tillämpningen av konkurrensreglerna på transporter på järnväg, landsväg och inre vattenvägar,
3. rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om detaljerade regler för tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget på sjöfarten,
4. rådets förordning (EEG) nr 3975/87 av den 14 december 1987 om förfarandet för tillämpning av konkurrensreglerna på företag inom luftfartssektorn, och
5. rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer.

Regler om kommunala stödåtgärder

Upplysningsskyldighet för kommuner och landsting

6 § Kommuner och landsting är skyldiga att lämna upplysningar till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av Europeiska gemenskapernas kommission.

Upphävande av kommunala beslut

7 § Har Europeiska gemenskapernas kommission genom beslut som vunnit laga kraft eller Europeiska gemenskapernas domstol funnit att en kommun eller ett landsting lämnat stöd som står i strid med artikel 92 i Fördraget den 25 mars 1957 om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, får regeringen upphäva kommunens eller landstingets beslut att lämna stödet.

I fråga om rättelse av verkställighet när ett beslut upphävs skall regeln i 10 kap. 15 § kommunallagen (1991:900) gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. Lagen skall dock inte tillämpas i de fall den upphävda lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) skall fortsätta att tillämpas enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Härigenom förskrivs att 5 § konkurrenslagen (1993:20) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1994. Den upphävda paragrafens första stycke skall dock fortsätta att tillämpas i de fall den upphävda lagen (1992:1317) om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) skall fortsätta att tillämpas enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-10-21

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Bo Svensson, regeringsrådet Arne Bækkevold.

Enligt en lagrådsremiss den 13 oktober 1994 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler, m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Jan Stockhaus.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Näringsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Heckscher

Regeringen beslutar proposition 1994/95:48 Tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler, m.m.

